

ABO WIND OY

IITIN ANHAVAN LUONTOSELVITYKSET SAUKKOSELVITYS

8.11.2023

JULKINEN

WSP PROJEKTINUMERO 317815

REV: A0

Sisällysluettelo

1.	Johdanto.....	3
2.	Saukko	3
3.	Lähtötiedot	4
4.	Menetelmät	5
5.	Tulokset	5
6.	Johtopäätökset	7
7.	Viittaukset.....	9
	Liite 1. Kuvat	10

1. Johdanto

Tässä raportissa kuvataan talvella 2023 suoritettun saukkoselvityksen tulokset. Selvitys tehtiin Abo Wind Oy:n litin Anhavan tuulivoimahankkeen ympäristövaikutustenarviointiprosessin osana. Hankealueen pinta-ala on noin 1 300 hehtaaria. Saukkoselvityksen tavoitteena on tuottaa tietoa suunnitellun tuulipuistoalueen saukoista ja niiden elinympäristöistä, jotta laji voidaan ottaa huomioon tuulivoimaloiden tulevaa sijaintia suunniteltaessa. Selvityksen suoritti maastossa Laura Tokola, FM, ja raportin laati Anni-Elina Aittamäki, FM biologi, WSP Finland Oy. Laadunvarmistuksesta vastasi Tarja Ojala, FM, WSP Finland Oy.

2. Saukko

Saukko (*Lutra lutra*) on rauhoitettu laji sekä luontodirektiivin liitteen IV(a) (92/43/EEC) laji. Vuoden 2019 uhanalaisuusarviossa laji on luokiteltu elinvoimaiseksi (LC) (Hyvärinen ym. 2019).

Saukko on erittäin hyvin vesistöihin sopeutunut alle metrin pituinen näätäeläin. Sen pääasiallista ravintoa ovat kalat ja sammakot. Saukon reviiri on laaja, jopa 40 km pituinen vesistöreitti (Nieminen & Ahola 2017). Saukko viettää suurimman osan elämästään vedessä, mutta voi liikkua maalla pitkiäkin matkoja siirtyessään vesistöstä toiseen. Saukon elinympäristöjä ovat erityisesti virtavedet; joet ja purot, mutta niitä voivat myös olla virtaavat ojat, lammet, järvet ja merenrannat (Syken lajiesittely, 2020).

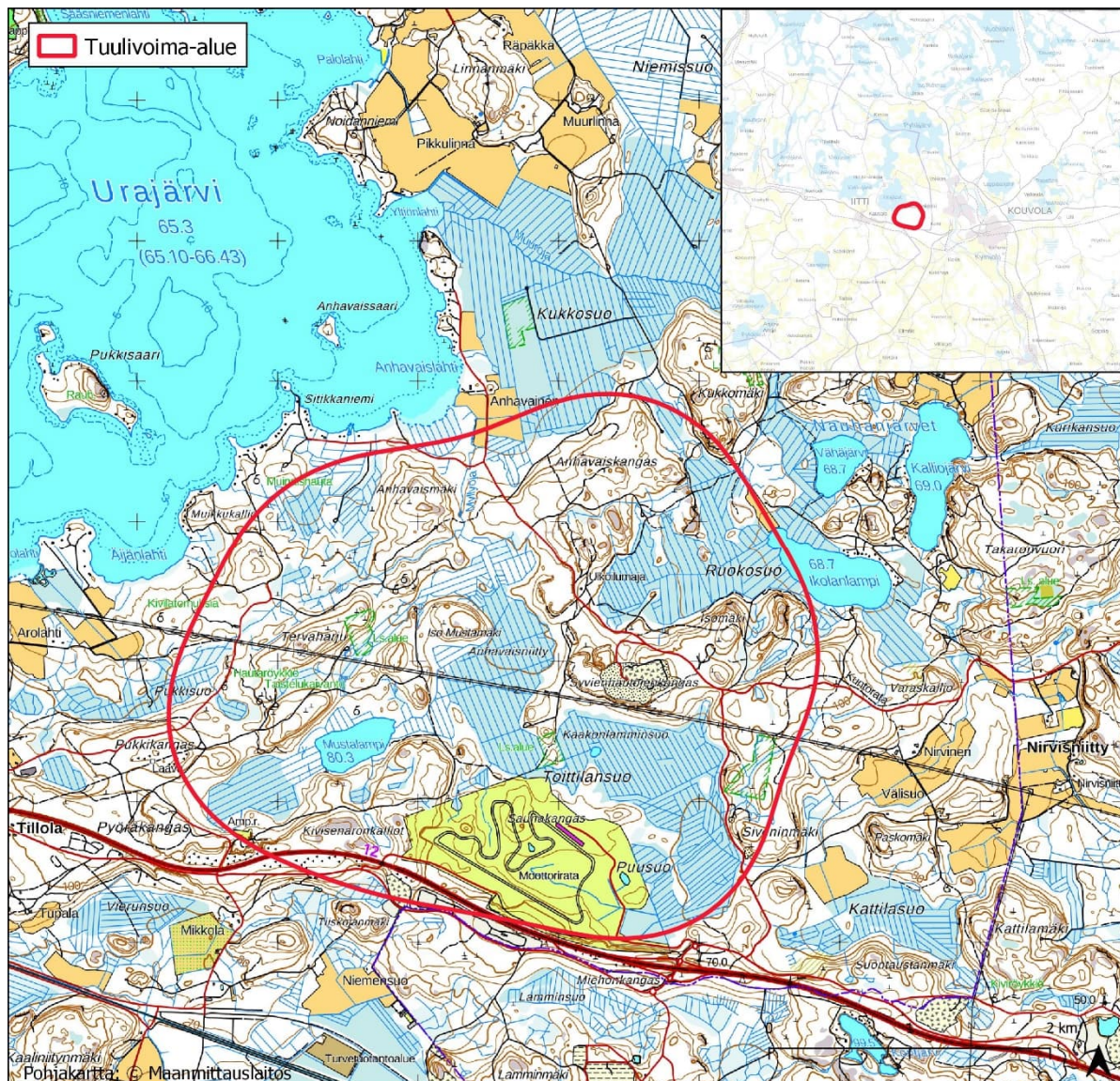
Saukkoa metsästettiin laajasti sen vedenpitävän turkin takia, mikä johti kannan romahtamiseen, ja laji rauhoitettiin pysyvästi vuonna 1974. 1990-luvulta lähtien saukon kanta on elpynyt ja laji esiintyy jälleen koko Suomessa. Arvioiden mukaan saukkoja on Suomessa nykyään noin 3 000-5 000 yksilöä (Syken lajiesittely, 2020). Saukon metsästyksen tarviin aina erityislupa (Riistakeskus). Saukon suurimmat uhat nykyään ovat liikennekuolemat ja kalanpyydyksiin hukkuminen. Saukko on myös herkkä ympäristömyrkköjen kerääntymiselle (Nieminen & Ahola 2017).

Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 78 §:n mukaan kiellettyä. Saukon tyypillinen lisääntymispaikka on puustoinen alue joen rannassa. Lisääntymispaikkaan kuuluvat sekä synnytyspesä ja poikasten siirtopesä, että pesien läheisyydessä olevat sulana pysyvät vesistöt, jotka saukkonaaras on merkinnyt reviirinsä ydinalueeksi ja joita naaras ja pennut käyttävät talvella saalistukseen. Usein lisääntymisalueeseen kuuluu useita talviruokailualueita. Lisääntymispaikka määritellään poikueiden lumijälkien perusteella ja alueen rajaukseen luetaan mukaan kaikki ne alueet, joita saukkoemo tarvitsee pentujensa kanssa talven yli selviämiseen. Luontodirektiivin mukaisia levähdyspaikkoja ovat löydettävissä olevat suojaiset kuusenalueet, osa luolista ja saukon käyttämät majavanpesät (Nieminen & Ahola 2017).

Saukon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämiseen ja heikentämiseen tarvitaan poikkeamislupa ELY-keskukselta. Heikentäviä toimenpiteitä ovat sellaiset vesistöjärjestelyt, joissa uomaa perataan, rantoja pengerretään tai rantakasvillisuutta poistetaan, sekä rakentaminen vesistöjen talvisin sulana pysyvien alueiden läheisyyteen. Poikkeamislupa saatetaan myöntää, jos lajin suotuista suojelutaso ei heikkene, hankkeella ei ole muuta toteuttamismavaihtoehtoa, ja hanke on yhteiskunnan edun mukainen (Nieminen & Ahola 2017).

3. Lähtötiedot

Selvitysalue sijaitsee litin Urajärven kaakkoispuolella, mutta sijoittuu suurimmaksi osaksi valtatie 12 pohjoispuoliselle alueelle. Urajärven rantaan on lyhimmillään hankealueen rajasta noin 150 metriä. Alue on suurimmaksi osaksi rakentamatonta, metsätalouskäytössä olevaa kumpuilevaa kangasmetsää ja ojitettua suota, mutta hankealueen sisällä on myös Kymring-moottorirata, maa-ainestenottoalueita, ampumarata, useita teitä ja kuntopolkuja, sekä yksittäinen rakennus, Anhavan ulkoilumaja. Alueen itälaidalla on kaksi osittain alueen sisälle sijoittuvaa peltolohkoa. Hankealueen poikki kulkee Fingridin voimajohto, jonka alla kasvillisuutta pidetään matalana.

Kuva 1. Selvitysalue.

Hankealueen sisällä on kaksi lampea, Mustalampi ja pienempi Kaakonlampi. Ikolanlampi sijaitsee osittain hankealueen rajalla. Mustalammelta Anhavaistahteen laskee Myllyjojan

puro, jonka luonnontilaisuudesta ei ole täyttä varmuutta, mutta joka purohelmiaineistossa on luokiteltu alimpaan edustavuusluokkaan. Puroa on ainakin osin käsitelty Anhavaisniityn alueella, ja alueella on runsaasti ojia. Hankealueella on kolme pientä vesiallasta, ilmeisesti laskeutusaltaita.

Hankealueen sisältä ei ole tiedossa olevia saukkohavaintoja, mutta alueen itäpuolella olevan Kalliojärven rannalta on tehty kansalaishavaintoja saukosta useana vuonna (Suomen lajitietokeskus, aineistopyyntö 2.12.2022). Talven 2022 riistakolmiolaskennassa saukkoa tavattiin runsaasti verrattuna edellisiin talviin monilla alueilla. Iitin riistanhoitoyhdistyksen laskennoissa saukon lumijälki-indeksi oli 0,38 (Jälki-indeksi = $10 \times \text{ylitysjälkien lukumäärä} / (\text{Laskentalinjan pituus} \times \text{Jälkien kertymäaika (vrk)})$) joka on 316 % suurempi kuin edellisenä vuonna ja 147 % prosentin korotus viiden viime vuoden keskiarvosta (Riistakolmiot.fi 10.2.2023).

4. Menetelmät

Talvella saukot liikkuvat sulana pysyvien ruokailupaikkojen välillä, ja tällöin niiden populaation arvioiminen on mahdollista lumijälkiseurannalla. Kartoituksessa painotetaan saukon potentiaalisia ruokailualueita, eli jokia ja puroja, ja niissä erityisesti sulana pysyviä virtavesipaikkoja. Tämän vuoksi saukkoselvitys on helpointa ja luotettavinta tehdä talvella lumijälkiä laskemalla (Sulkava 2007). Saukkoselvitys tehtiin ohjeen "Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt" (Nieminen & Ahola 2017) mukaisesti.

Alueella kierrettiin tarkkaillen saukon jälkiä kahden päivän ajan, 27.02. ja 28.02.2023. Edellisen kerran lunta oli satanut 25.2. 28.2. aamupäivällä tuli yllättäen lyhyt lumisade, jolloin satoi 0,9 cm lunta, ja joka hieman vaikeutti jälkien arviointia, muttei estänyt niiden näkemistä, ja selvitys suoritettiin suunnitellusti loppuun. Lämpötila oli selvityksen aikana -5°C - +2 °C. Alueella liikuttiin hiihtäen.

Jäljistä kerättiin seuraavat tiedot: jälkien sijainti, runsaus, ympäristö, jälkien suunta ja mahdolliset muut huomiot, kuten ulosteet.

Epävarmuustekijät selvityksessä liittyvät ensisijaisesti saukkojen liikkumiseen alueella, jolloin juuri selvityshetkellä ei välttämättä näy jälkiä alueilla, missä saukkoja muulloin säännöllisesti liikkuu. Jälkien tunnistukseen liittyy myös aina jonkin verran epävarmuutta. Sää, kuten tässä selvityksessä tullut lyhyt lumisade, voi hankaloittaa jälkien tunnistusta.

5. Tulokset

Alueella liikuttiin ensisijaisesti vesistöjen, Mustalammen, Kaakonlammen ja Ikolanlammen läheisyydessä, ja niihin liittyvien ojien varrella. Selvitysalueella havaittiin saukon jalanjälkiä, ulosteita, ja useita saukon tekemien tunneleiden suuaukkoja. Havaittujen saukonjälkien sijainti on esitetty kuvassa 2. Pidempiä yhtenäisiä jalanjälkipolkuja oli Mustalammen jäällä (kuvat 5 ja 8), Ruokosuon keskellä olevassa ojassa ja sieltä Ikolanlammen jäälle (kuva 10), sekä ojassa, joka lähtee Ikolanlammen etelärannalta lounaaseen mutkitellen. Saukolle sopivia talviympäristöjä ei ole merkitty erikseen kartalle siksi, että näitä paikkoja on alueella runsaasti, ja jo jäljet osoittavat saukon esiintyvän alueella.

Saukonjälkiä havaittiin erityisen runsaasti Ikolanlammella ja sen länsipuolella olevalla Ruokosuolla, missä on runsaasti Ikolanlammelle laskevia ojia. Tällä alueella havaittiin vähintään kahden yhdessä liikkuvan saukon jälkiä lammella ja ojien varsilla (Kuvat 6 ja 10 – 16). Alue

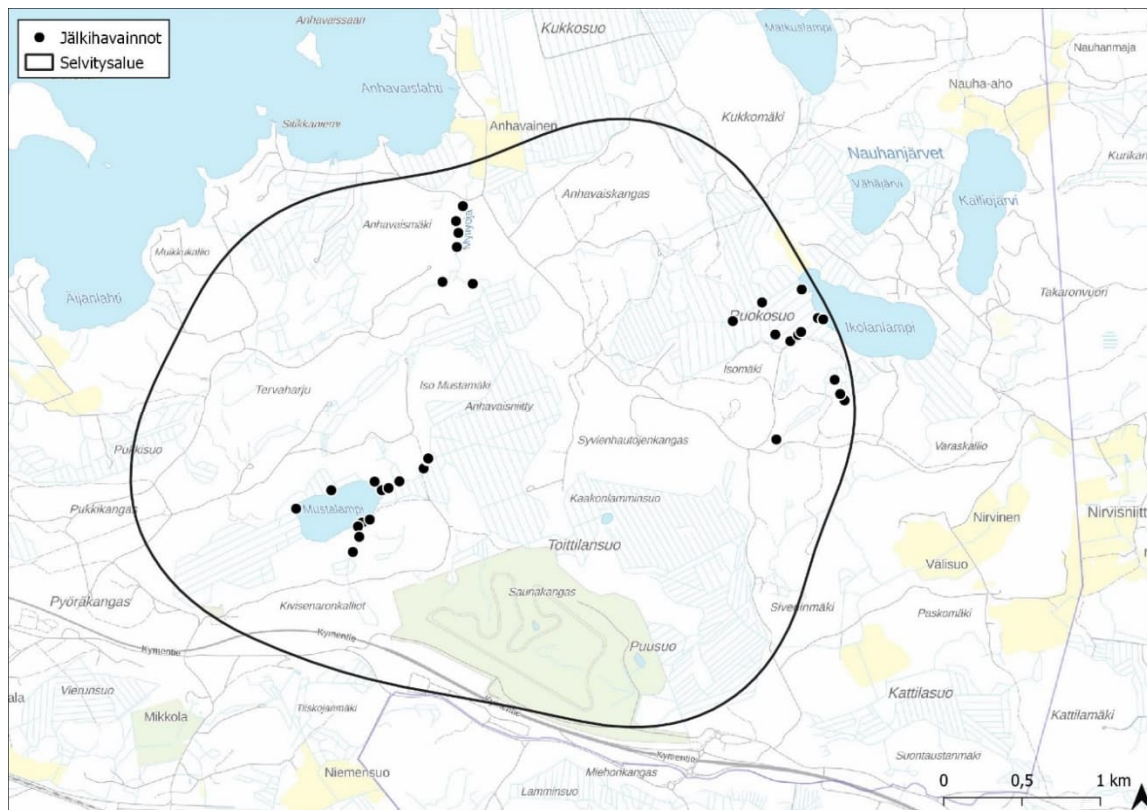
on todennäköisesti osa saucon lisääntymisreviiriä, joka jatkuu hankealueen ulkopuolelle todennäköisesti vähintään Vähäjärvelle ja Kalliojärvelle asti, mahdollisesti Matkuslammelle ja Muurojalle, sillä nämä muodostavat yhtenäisen virtavesiverkoston. Tässä selvityksessä saucon jälkiä tarkasteltiin vain hankealueen sisäpuolella, joten varmuutta reviirin laajuudesta ei ole. Ikolanolammella havaittiin myös saucon ulostetta ja yhdellä paikalla syöntijälkiä, jotka vaikuttivat sammakon jäänteiltä (kuva 11).

Ikolanolammen eteläpuolelta lähti sauconjälkiä ylämäkeen kohti kuntorataa. Epäily on, että sauikko liikkui kohti Ikolansuolle virtaavaa puroa, joka taas liittyy Ikolanolampeen. Tämä on kuitenkin selvitysalueen ulkopuolella, joten tätä ei tarkastettu.

Saucon jälkiä havaittiin runsaasti myös Mustalammella ja lammelta Urajärveen laskevalla Myllyojalla (kuva 16). Jälkiä oli monella paikalla, mutta todennäköisesti kyseessä oli vain yksi yksilö, joskin tätä ei voida tämän selvityksen perusteella varmuudella todeta.

Kaakonlammilla ja sen ympäristössä ei havaittu saucon jälkiä.

Maastotöiden yhteydessä liikuttiin myös Nuorkorven luonnonsuojelualueen (Määräaikaista suojeltu alue, MRA246564) poikki menevän puron varressa, joka todettiin saukolle potentiaalisesti ympäristöksi, Puusuon Karhusaaren eteläpuolisella suoalueella ja Anhaivaishan etelärajan ojalla. Suurimmassa osassa näistä ojista vaikuttaa olevan liian vähän vettä, jotta alue olisi saukolle sopivaa ympäristöä. Poikkeuksena oli suon kaakkoisreunan oja, mutta sielläkään ei havaittu saucon jälkiä.

Kuva 2. Kaikki saukkohavaintojen tallennuspisteet. Jälkiä havaittiin myös havaintopisteiden välillä, missä jälkijonot kulkivat yhtenäisesti. Näitä oli erityisesti Mustajärvellä, missä jälkiä meni lähes koko lammen ympäri.

6. Johtopäätökset

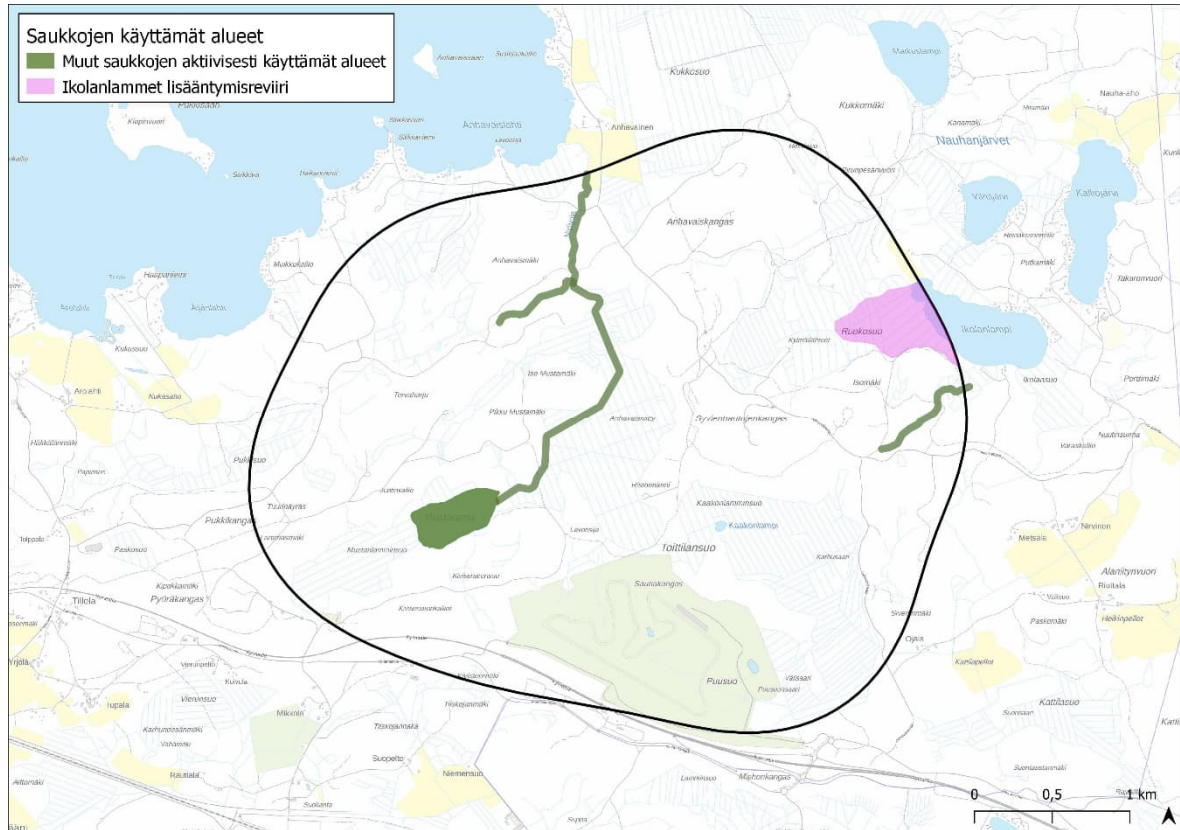
Selvityksen tuloksista voidaan päätellä, että alueella liikkuu aktiivisesti sauksia ja alueella on merkitystä sauksien elinympäristönä. Saukon ensisijaisia elinympäristöjä alueella ovat Ikolampi ja sen ranta ja lammen länsipuolen Ruokosuo ja sen ojat sekä Mustalampi ja siitä lähtevä Myllyoja. Nämä on kuvattu kartassa 3. Ruokosuo ja Ikolamman alueella havaittiin erityisen runsaasti jälkiä, ja sauksot ovat liikkuneet alueella aktiivisesti. Jäljistä myös nähdään, että alueella liikkuu yhdessä ainakin kaksi sauksia, joiden päätellään olevan emo ja yksi tai useampi poikanen. Ikolamman rannan läheisyydestä maalta havaittiin myös yksi kolo, joka on todennäköisesti pesäkolo, mahdollisesti synnytyspesä tai siirtopesä (kuvat 17 ja 18). Alue on todennäköisesti vain osa saukon lisääntymisreviiriä, joka jatkuu hankealueen ulkopuolelle todennäköisesti vähintään Vähäjärvelle ja Kalliojärvelle asti, mahdollisesti Matkuslammelle ja Muurojalle, sillä nämä muodostavat yhtenäisen virtavesiverkoston. Tässä selvityksessä saukon jälkiä tarkasteltiin vain hankealueen sisäpuolella, joten varmuutta reviirin rajoista ei ole.

EU:n direktiivilajiesittelyissä (Nieminen & Ahola (toim.) 2017) esitetään, että sauksot eivät liiku tierummuissa, vaan menevät mieluummin tielle, joka altistaa sauksot liikennekuolemille. Ruokosuo etelälaidalla kulkevan tien pieniin tierumpuihin havaittiin kuitenkin menevän saukonjälkiä.

Mustalammella ja Myllyojalla sekä näiden läheisyydessä havaittiin myös runsaasti jälkiä, mutta jäljistä ei pystytty näkemään kuin yhden yksilön jäljet kullakin havaintopaikalla. On todennäköistä, että tämä on yksittäisen saukon reviiriä. Myllylamman etelärannalla havaittiin yksi maalla sijaitseva tunnelin suuaukko, joka runsaiden jälkien perusteella rajataan saukon levähdyspaikaksi (kuvat 19 ja 20).

Muita sauksien levähdyspaikkoja ei pystytty yksiselitteisesti rajaamaan, sillä niitä ei havaittu, mutta koko Mustalamman alue ja siitä lähtevä Myllyoja ja sen länteen päin sijoittuva haara ovat ainakin yhden sauksokyksilön aktiivisesti käyttämää aluetta, joka olisi hyvä huomioida tuulivoimalaitosten ja huoltoteiden sijoittelussa. On hyvin todennäköistä, että puronvarren puustoisten osien kuusien alla on enemmänkin saukon levähdyspaikkoja. Tämän selvityksen perusteella suositellaan Myllyojan uoman ja Ruokosuo keskiosan kaikkien ojien välttämistä, jotta saukon kulkureitit eivät katkea. Koko Myllyojan varsi tulkittiin saukon käyttämäksi alueeksi, vaikka Anhavaisniityn kohdalla puronvartta ei päästy tarkastamaan, sillä on erittäin todennäköistä, että sauksko käyttää puroa kulkureittinään myös tällä osalla.

Alueella on runsaasti ojaia ja niissä on varmasti sauksille sopivia ympäristöjä, ja on todennäköistä, että sauksot liikkuvat myös niillä ainakin satunnaisesti. Saukon reviirin koko riippuu pitkälti ravinnon määrästä, ja sauksot liikkuvat pitkiäkin matkoja siirtyessään ruokailupaikkojen välillä. Suurin osa selvitysalueesta ei ole luontodirektiivin tarkoittamaa erityisen tärkeää ympäristöä, mutta lajin elinolosuhteiden säilymiseksi alueella, on sauksko hyvä huomioida kaikessa rakentamisessa, mikä sijoittuu lähelle vesistöjä tai syviä ojaia.

Kuva 3. Kartalla esitetty sauikon aktiivisesti käyttämät alueet ja Ruokosuo ja Ikolanlammen reviiri, havaitut levähdyspaikat ja pesät.

7. Viittaukset

Hyvärinen E., Juslén A., Kemppainen E., Uddström A. & Liukko U.M. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.

Nieminen M. & Ahola A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Sulkava, R. (2007). Snow tracking: a relevant method for estimating otter (*Lutra lutra*) populations. Wildlife Biology. 13(2): 208-218.

Saukko. SYKEN lajiesittelyt. www.ymparisto.fi/Lajit. Päivitetty 5.2.2020.

riistakolmiot.fi, talven 2022 riistakolmioraportti.

Laji.fi aineistopyyntö 02.12.2022.

Sulkava ja Liukko 1999: Saukkokannan tila ja seuranta Suomessa

Helsingissä [Valitse päivämäärä]

WSP Finland Oy

Laatinut:

Anni-Elina Aittamäki
Ympäristöasiantuntija
Kestävä liiketoiminta

Tarkastanut:

Tarja Ojala
Projektipäällikkö
Kestävä liiketoiminta

Liite 1. Kuvat

Kuvat 4 ja 5. Saukon jälkiä jäällä. Ylempi kuva Ikolanlammen rannalta ja alempi Mustalamelta.

Kuva 6. Saukolle sopivaa elinympäristöä Ruokosuon keskellä kulkevalla ojalla.

Kuva 7. Sulana säilynyt kohta Mustalamella.

Kuva 8. Saukon jälkiä Mustalammen jäällä.

Kuva 9. Saukko on käyttänyt talviteloille asetettua venettä liukumäkenä Mustalammella.

Kuva 10. Yhtenäinen Saukon jälkijono leveässä ojassa Ruokosuolta Ikolanlammelle.

Kuva 11. Tunnelin suu-
aukko ja eläinten, to-
dennäköisesti sam-
makko, jäänteet suu-
aukon vieressä.

Kuva 12. Saukon jäl-
kiä Ruokosuolla.

Kuvat 13 ja 14. Ikolan-
lammen läheisyy-
dessä havaittiin useita
saukon tunneleiden
suuaukkoja, joiden
ympärillä oli paljon jäl-
kiä.

Kuva 15. Kahdet vierekkäiset jalanjäljet Ikolanlammen tuntumassa.

Kuva 16. Saukon jäljet johtavat Myllypuron laskeutusaltaaseen.

Kuvat 17 ja 18.
Mahdollinen pesä-
kolo Ikolanlam-
men rannalla.

Kuvat 19 ja 20. Mus-
talammen levähdys-
paikka ja sinne johta-
vat jäljet.

